

Veszelszki Ágnes szerk.

Netszótár. @-tól a Zukbergnetig (Sz.Tóth László)

ELTE EÖTVÖS KIADÓ. BUDAPEST. 2012. 396 OLDAL

Digitális kommunikáció az iskolában – a Netszótár mint híd

A kötet szerkesztője az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Mai Magyar Nyelvi Tanszékének oktatója. Emellett a karon működő Nyelvészeti Tudományos Diákkör Kommunikáció: internet és média műhelyének vezetője, amely azzal a céllal alakult meg 2010-ben, hogy azokat a nyelvi jelenségeket vizsgálja, amelyeket a mindennapos digitális kommunikáció során alkalmaznak a felhasználók.

A Netszótársok esetében úttörő jellegűnek bizonyul, hiszen ilyen irányú vizsgálatokat korábban még nem vagy csak nagyon kevés nyelvész végzett. Ezek egyike Bódi Zoltán *A világháló nyelve* című, 2004-ben kiadott könyve. Az azóta eltelt nyolc évben azonban jelentős változások következtek be a digitális kommunikációban.

Gondolhatunk az okostelefonok, a közösségi portálok megjelenésére vagy az internet szélesebb körű elterjedésére is, amelynek természetes következménye a nyelv bizonyos fokú változása. Ebből következően a vizsgálatok megismétlése és újabb módszerek adaptálása is szükségszerűvé vált.

A XXI. századi nyelvhasználatot nagyban befolyásolja az internet, ennek következtében angol eredetű, főként számítástechnikai szavak jelennek meg a magyar nyelvben. Míg kezdetben az *SMS* (Short Message Service) hatott legnagyobb mértékben, addig ma már inkább a *Facebook* igazán népszerű. A szavak egy része eredeti formában honosodott meg, például *e-mail*, *like*, *interface*, míg más kifejezéseket már magyar kiejtés szerint írunk, például *kúl*, *láv*, *legugliz*. Vannak olyan elnevezések is, amelyek új jelentést kaptak, például *asztal*, *menü*, *cső*. Sokan ezt a hatást nyelvünkre nézve károsnak tartják, ám mindez természetes velejárója egy nyelv változásának. Szavakat alkotunk, kölcsönzünk az új tárgyak, eszközök megnevezésére. (Igazán káros az lenne, ha ezen a területen egyáltalán nem születnének magyarosított szavak.)

E jelenségek nyomon követése és vizsgálata mellett a műhely fontos feladatának tekinti továbbá a modellalkotást is, azaz azt, hogy a kommunikációs folyamat (*SMS*-ezés, *facebookozás*, *blogolás*) során sokszor spontán módon létrehozott szavakat, rövidítéseket rendszerezze, és a magyar nyelvre vonatkozóan nyelvészeti szempontból, a külföldi szakirodalmat is felhasználva magyarázza.

Ebbe a profilba szervesen illeszkedik a 2011 januárjában meghirdetett netszópályázat, amely a digitális kommunikáció hatását volt hivatott felmérni nyelvünkben, elsősorban a szókészletre irányítva a figyelmet; a különböző informatikai kifejezések meghonosodását, magyarítását, valamint új szavak, szerkezetek keletkezését vizsgálva. A pályázókat arra kérték, hogy a beküldött szavakhoz, szószerkezetekhez írjanak két-három mondatos szócikkszerű magyarázatot és egy példamondatot. Az így létrejövő korpusz közel két évig tartó feldolgozását, rendszerezését, szótárrá szerkesztését a műhely tagjai végezték, név szerint: Balogh Andrea, Erdei Emese, Kruzsliz Tamás, Lipusz Kinga, Massányi Kinga és Németh Luca Anna.

A pályázat eredményhirdetését 2011 júniusában tartották a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társaságának éves konferenciáján. (A pályázatról e folyóirat 2011. évi 2. számának *Mozaik* rovatában olvashatnak részletesebben.)

A szótárban közel kétezer szó található. Minden szócikk tartalmazza a szó kiejtésének leírását, amelyet magyarázat és egy példamondat követ. A szavak nagy része infokommunikációs neologizmus (pl. *brózol*, *headshot*, *sérel*) vagy netspecifikus akronima (*OMG*, *LOL*, *BTW*), ezek egy része beépült a mindennapi kommunikáció során a fiatalok által használt nyelvváltozatba is. A szleng szavait viszont nem találhatjuk meg a szótárban, ezeket a szerkesztők tudatosan nem válogatták be a korpuszba. A grafikai elemek a szótárt fiatalossá, „felhasználóbaráttá” teszik.

A szavak mellett különböző nyelvészeti vonatkozású ismeretterjesztő szócikkek is megjelennek a szótárban a digitális kommunikációra vonatkozóan, tehát a szakmai közönségnek is érdemes a kötetet kézbe vennie. Olvashatunk többek között a digilektusról (a szerkesztő szóalkotása), amely speciális elnevezése az elektronikus média nyelvhasználati módozatának. Olyan sajátos tulajdonságokat felmutató nyelvváltozat, amelynek legelterjedtebb szövegműfajai: a cset, az e-mail, a blogbejegyzés, a poszt, a komment. Ezenkívül a morfémaértékű írásjelekről is képet kapunk, amelyek célja a szövegbeviteli idő csökkentése. A különböző írásjeleket így morfémák helyett használják azok helyettesítésére. Például *1@M* = 'egyetem', ahol a @ – ejtsd: *et* – szóelemként szerepel.

A szótár végén két hasznos függelék is helyet kapott. Az egyik a gyakoribb rövidítéseket és feloldásukat tartalmazza. A karakterszám szűkössége miatt az elektronikus kommunikáció gyakran alkalmaz rövidítéseket, ezek feloldása sokszor okoz nehézséget a digilektusban nem jártas nyelvhasználónak. Megtudhatjuk, mit jelent a *sry* = 'bocsánat', az *m1* = 'megy, mindegy' vagy a *BBL* = 'később visszajövök'. A másik függelék a hangulatjelek (emotikonok) jelentését mutatja be. Ezek a jelek az érzelmek kifejezésére szolgálnak, árnyaltabbá teszik a szöveg mondanivalóját. Például: *--unottság*, *:\$* pirulás, *:@* idegesség.

A szerzők emellett városi legendákat, humoros történeteket és vicceket is ismertetnek, közvetlenebb stílusúvá téve ezzel a szótárt. Megtudhatjuk például, hogy a kocsma és a Facebook között nagyfokú a hasonlóság, hiszen azon túl, hogy mindkettő függőséget okozhat, közösségi színtérként is funkcionál. Olvashatunk még Chuck Norrisról szóló vicces szófordulatokat, azaz mémeket is. Például: „Chuck Norris nem olvas könyveket, addig nézi őket, amíg maguktól elmondják, miről szólnak.”

A történetek egy része azonban azt az infokommunikációs szakadékot mutatja be, amely az utóbbi években a különböző generációk (X, Y, Z) között jött létre. Ezt jól példázza egy édesapa esete, aki egy dokumentumot keresett a lakásban. A lánya azt mondta neki, hogy az asztalon megtalálja. Ő a szobában az íróasztalon kereste a számítógépes *asztal* helyett. A szótár kiválóan alkalmas ennek a távolságnak a csökkentésére. Azáltal, hogy nyomtatásban is megjelent, bárki hozzájuthat, nem kell semmilyen számítástechnikai ismerettel rendelkeznie.

Az említett szakadék azonban nemcsak a családon belül jelenthet problémát, hanem az iskolában is. Gyakorló pedagógusként a jelen ismertetés írója is naponta tapasztalja a különböző internetes kifejezések nagyarányú elterjedését, sőt a kézzel írott szövegekre gyakorolt hatását is, főként a Z generációs (tehát a 2000 után született) tanulók esetében. Gondolhatunk itt a rövidítésekre például: *vok*, *sztem*, *téll*, vagy a neologizmusok használatára, például: *blogolt*, *meggugliz*, *lájkol*.

A szótár tehát kiváló eszköz lehet az iskolai oktatómunkában is, hiszen sokszor maguk a tanulók sincsenek tisztában az egyes kifejezések pontos jelentésével. Ezek egyértelműsítésének, valamint tudatos netnyelvi alkalmazóvá válásuk elősegítésének is az eszközévé válhat. Ezenkívül az anyanyelvi órákon a különböző generációk játékos feladatok segítségével tanulhatják a digilektust, valamint a netikettet, azaz az internetes

viselkedés szabályrendszerét. Néhány ötlet a felhasználáshoz: interaktív táblával felszerelt teremben párosíthatnak emotikonokhoz érzéseket, akronimákhoz jelentéseket. Szerkeszthetnek mémeket irodalmi alakokkal, vagy vezethetnek a nyelvtanóráról közösen blogot, amelyet otthon mindenki kommentelhet. Hagyományos tantermi körülmények között írhatnak hangulatjelekből verset a csak írásjelekből állók mintájára, klasszikus költeményt alakíthatnak netverssé, vagy költők SMS-váltását modellezhetik megadott témában és stílusban. Szerkeszthetnek szinonimagyűjteményt is az osztályban előforduló netszlenget feltérképezve, amelyet összevethetnek a szótár adataival, így pontosítva saját helyesírási és tartalmi tudásukat, akár szóanyagot gyűjtve egy későbbi pályázathoz.

A netszótár kiválóan alkalmas mind tudományos-ismeretterjesztő, mind oktatási célokra. Bár az internet világában a szavak egy része rövid élettartamú, más része kevésbé elterjedt vagy nem ismert, a számítógépet használó nemzedékek szinkron nyelvállapotának egy szeletét azonban pontosan bemutatja. Célját megvalósítja, amely szerint ismerteti a magánjellegű elektronikus kommunikáció szakszókincsét, valamint a digitális bennszülöttek és kinnrekedtek közötti megértési nehézséget csökkenti. Kezdő lépés lehet egy úton, amelynek során a különböző generációk közelednek egymáshoz, majd fokozatosan megértik egymást.

Sz. Tóth, László: Netdictionary. From @ to Zukbergnet

Az írás szerzőjéről

Sz. Tóth László

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország; ELTE Apáczai Csere János
Gyakorlógimnázium és Kollégium, Budapest, Magyarország

ltoth[kukac]apaczai.elte.hu

<https://orcid.org/0009-0000-1792-4611>